

ELŐFIZETÉS
 BELYBEN ÉS VIDÉKEN
 Egy évre ... 180 Lei.
 Fél évre ... 90 Lei.
 Egy negyed évre 45 Lei.
 Egy óra ... 15 Lei.

Hirdetések
 árazabás szerint.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:
 Aradi és csanádi egyesült
 vasutak palotájában.
 TELEFON-SZÁM: 88.
KIADÓHVATAL:
 Aradi Nyomda Vállalat
 Bulvardul Regale Ferdi-
 nand I. (József kőh.) 28
 TELEFON-SZÁM: 181.

Arad, 1921.

Főszerkesztő
Stauber József.

Szombat, június 25.

Az aradi magyarság szervezkedése.

Barabás Béla és dr. Lakatos Ottó nyilatkozata. — Feltételei: az ostromállapot megszüntetése és a mozgási szabadság helyreállítása.

Sorra megmozdul Erdély magyarsága, hogy tömörüljön, hogy szerveződjék. A Székelyföld adta meg az impulzust arra, hogy a szerteszóródott magyarság megtalálja önmagát és az új helyzetbe illeszkedjen a maga kultúrájáért, gazdaságáért és nemzeti létéért együtt dolgozzék. A román politikai élet számottevő faktorai is belátták, hogy az állami konszolidáció szempontjából nagy hordereje van a magyar szervezkedés realizálásának. Ennek több magasállású politikai személyiség kifejezést is adott. Ujabban az a hír jött, hogy a miniszterelnács foglalkozni fog azzal a kérdéssel, hogy Aradot kivegye a hadizónából, aminek meg lesz az a következménye, hogy a szervezkedni akaró magyarság könnyebben mozoghat. Időszerűnek tartottuk megkérdezni Arad magyar társadalmának vezető egyéniségeit, mi az álláspontjuk az aradi magyarság szervezkedését illetően? Az alább közölt válaszokból nyilvánvaló, hogy Arad magyarsága is szükségesnek tartja a szervezkedést, hogy kompakt egységet alkotva, a fennálló törvények keretein belül, működjen kulturájáért, nemzeti létéért és gazdasági egzisztenciájáért. A nagyfontosságú nyilatkozatokat a következőkben adjuk:

DR. BARABÁS BÉLA,

Arad város nyugalmazott főispánja:

A magam részéről okvetlenül szükségesnek tartom, hogy Arad város magárahagyatott magyarsága tömörüljön. Mindenekelőtt magyar oltalmazó szervet kell létesíteni, mely anyagilag és erkölcsileg védje meg az egyeseket. A magyarságnak nemcsak kulturájáért, faji és nemzeti létének biztosításáért kell dolgoznia, hanem azért is, hogy a magyarság egyedeit az őket ért sérelmekkel szemben megvédelmezze. Ezt véleményem szerint egy úgynevezett *Oltalmazó Egyesület* létesítésével lehetne elérni. Aradváros magyarságának szervezkedni kell, de egyelőre minden párt-program nélkül. A tömör egységbe szervezett magyarságnak az legyen a feladata, hogy mindent keresztülvigyen, a mi az új helyzetben keresztülvihető és amit a kormányzati tényezők keresztülvinni megengednek. A szervezkedésnek mindezekig az a legfőbb akadálya, hogy a város magyarsága nem mozoghat szabadon, mert Arad még mindig a hadizónában van. Mihelyt Aradon megszűnik a katonai rendelkezések hatálya és a mozgási szabadság helyreállítatik, meg lehet kezdeni a szervezkedés munkáját. A sikeres akciónak tehát egyik legfőbb feltétele az, hogy a város magyarsága visszakapja mozgási szabadságát, amely hadizónában természetesen nem lehetséges.

A magyarság szervezkedésének másik akadályát abban látom, hogy a kormányzat aradi képviselője nem ismeri az aradi embereket, az itteni viszonyokat, nem ismeri a magyarság kívánságait, óhajait és sérelmeit s így azok orvoslásáról nem gondoskodhatik. Arra lenne tehát szükség, hogy a kormányzat Aradon oly férfival képviseltesse magát, aki részóta közöttünk él, aki bírja nyelvünket és ismeri a magyarság lelkét, aki tudja, hogy mi a magyarság kívánsága, mik a fájó sebei és a panaszok és óhajások meghallgatása után megfelelő remédiumból is tud gondoskodni. Távol áll tőlem, hogy a kormányzat jelenlegi aradi képviselőjének egyébként nagyrabecsült személyét kifogásoljam. Itt elvről van szó, amelynek megvalósítása előmozdithatja a közeledést a kölcsönös megértést. Az aradi magyarság szervezkedésének tehát két előfeltétele van: az ostromállapot megszüntetése és a kormány exponensének magasabb érdekekből való kiválasztása. Ha ezek az előfeltételek teljesülnek, akkor elérkezettnek látom az időt arra, hogy Aradváros magyarsága megkezdje a szervezkedés munkáját.

DR. LAKATOS OTTÓ,

az aradi Minorita-rendház főnöke:

A magam részéről a legnagyobb örömmel látnám a magyarság szervezkedését Aradon, amelyet szükségesnek is tartok. Erdély nagyobb városaiban, ahol a magyar lakoságnak meg volt adva a lehetőség arra, hogy saját érdekében megmozduljon, a magyarság fel is használta ezt az alkalmat. Aradon más a helyzet. Arad még mindig hadizóna s így az itteni magyarságnak nincs meg a lehetősége arra, hogy szervezkedjék. De ha Aradot a kormány kivonja a hadizónából, semmi akadály sem áll a magyarság szervezkedésének útjában, már azért sem, mert a kormánykörök is szívesen látják a nemzeti kisebbségek öntudatos megmozdulását. A magyarság szervezkedése nemcsak a magyarságnak, hanem a romániaságnak is érdeke, mert a szervezkedés csak a megértést és a bizalmat szülné meg. Ezért indokoltnak és időszerűnek tartom, hogy Arad magyarsága is megmozduljon. Természetesen Arad magyarságának számolnia kell a meglévő helyzettel. Egyelőre csak olyan társadalmi szervezkedésről lehet szó, amely a magyarság jogos érdekeit megvédi, a félreértéseket tisztázza és az ellentéteket elsimítja.

A megye egészségügyi bizottsága.
(Delegáltak az orvos kongresszusra.)

A megyei közegészségügyi bizottsági ülés ma délelőtti ülést tartott dr. Bradean Athanáz megyei főorvos elnöklése alatt. A bizottság dr. Bradean főorvost, dr. Cichin Gyula nadlaki (nagylaki) községi orvost, dr. Ciacian Miklós pecikai (pécskai) körorvost, dr. Werner Miklós pankotai körorvost, dr. Bár Jenő borosjenői községi orvost és dr. Papp Tivadar gyulavarsándi körorvost delegálta a cluji (kolozsvári) orvosi kongresszusra. A Legea Sanitura szerint ujonnan megszervezett megyei közegészségügyi bizottság elnöke Radu Pancu prefektus, alelnöke dr. Bradean Athanáz vármegyei főorvos, tagjai dr. Vllányi Izidor aradi orvos, dr. Werner Miklós pankotai orvos, dr. Bár Jenő borosjenői, dr. Bódor Demeter glogováci és dr. Balogh Jenő borosjenői kórházi igazgató-főorvos, póttagjai: dr. Cichin Gyula, dr. Ciacian Miklós, a katonapancsnokság főorvosa, Ileana államépítészeti hivatali főmérnök és Krausz Elemér glogováci gyógyszerész, az aradi és az aradmegyei Gyógyszerész Szövetség elnöke, Soós főállatorvos, Popoviciu Dávid városi főállatorvos lettek. Az új vármegyei közegészségügyi bizottság táviratilag hívdözte Viktor generálst az Országos Orvos Szövetség elnökét és dr. Moldován János egyetemi tanárt, a cluji (kolozsvári) egészségügyi főfelügyelőség vezetőjét.

A bizottság fontosabb határozata az volt, hogy a csucsi orvosi körzetet a legutóbbi megyei közgazgatási bizottság álláspontjától eltérően megszünteti és ezt részben a halmágyi, részben a gurahonci orvosi körzethez csatolja. Az ujonnan tervbevett háromalmási orvosi körzet felállítását egyelőre nem látta aktuálisnak a bizottság, mivel ezen a vidéken a lakosság oly szegény, hogy egy ott letelepedő körorvos nem találná meg a megélhetési feltételeket. A közegészségügyi bizottság legközelebb azzal a kéréssel fordul a vármegyei közgazgatási bizottsághoz, hogy az ujonnan megalakult orvosi körzetekkel szemben egyelőre továbbra is tartsa fenn a „statusquoante” elvét. A közegészségügyi bizottság tagjai az ülés befejezése után meglátogatták a Fischer Eitz palotában megnyitott szülészeti és nőgyógyászati klinikát. A főorvos a legteljesebb elismerését fejezte ki Albu igazgató-főorvos előtt a látottak felett. A klinika, amely száz ágyval rendelkezik már a legközelebbi időben négy fiatal orvost kap a főorvos mellé asszisztensnek. A klinikára fogják helyezni az aradmegyei közokórház nőgyógyászati és szülészeti osztályát is. A klinika Albu igazgató főorvos terve szerint augusztus 1-én nyílik meg. A klinika későbbi tervei közé tartozik az a tizhavi bábaképző kurzus, amelyben az összes községi szülésznöket részesíteni fogják. A kurzus alatt a szülésznök a klinikán 50 lei havi fizetés ellenében teljes el látást kapnak. Dr. Bradean örömet fejezte ki afelött, hogy Arad város a közeljövőben ily nagystílusú intézmény birtokában lesz.

KOMMUNISTA Tüntetés HÖLZÉRT. Berlin. A német kommunista párt nagy tüntetést akart rendezni Hölz kommunista vezér, elítélte miatt. A berlini rendőrfőnök azonban betiltotta a kommunista gyűlést. Berlin. Amikor kihirdették Hölz kommunista vezér előtt az ítéletet, amely szerint életfogytiglani fegyházbüntetést kapott, Hölz súlyos kérdésekkel illette a törvényszéket.

A debreceni templomgyalázók.

Lázítás, izgatás és pénzhamisítás.

BUDAPEST. A szerb demarkációs vonal közelében Tarcsapusztán a magyar katonai őrző nemrég elfogta Iher Péter motorkezelőt, Fogt Rezső vasestergályost, Farkas Sándor géplakatost és Reich Sándor magánhivatalnokot, akik a pécsi kommunisták röpiratait becsempészték Magyarországra. A nyomozás során kiderült, hogy valamennyien a pécsi kommunista szövetség kiküldöttei, akik agitációs központot akartak Budapesten létesíteni Richter József lakatos irányítása mellett. Richter és Weisz Árpád lakatossegéden kívül elfogták még Erzsébetfalván Jankovich Károly géplakatost, a ki Pécs és Budapest között futárszolgálatot teljesített. Az ügyészség valamennyit lázítás büntetvével, izgatással és pénzhamisításra való szövetkezéssel vádolja. A budapesti büntető törvényszék, mint rögtönítélő bíróság tegnap kezdte meg ügyük fő tárgyalását. Elsőnek Richter Józsefet hallgatták ki, aki azt vallotta, hogy a forradalom idején Linder Béla azzal bizta meg, segítsen a határon a vasúti hálózat felrobbantásában. Ezt azonban nem tudták végrehajtani. Amikor a román csapatok kivonultak Budapestről, Pécsre ment, ahol a bolsevista szökevényeket igazoló bizottság tagja lett. A debreceni templomgyalázó röpiratokat négyen hozták át a demarkációs vonalon.

Irodalom és művészet.

* A nyári színház nagy sikerrel aratott ujdonsága, a Hermelines nő, Gilbert operettje e héten még kétszer, szombat és vasárnap este van műsoron. A közönség minden egyes alkalommal elragadtatással beszél Horvát Miciről, mint a cimszereplőről és gyönyörűséggel hallgatja a fejlődéséről mindinkább tanuskodó Ocskár, ki Palits ezredes szerepében úgy ének mint színjátszás szempontjából egyik legszebb sikerét aratta. Seregh Marcsa nagyszerű táncszámai, Szabó Gyula érces baritonja, Győző, Sebestyén és Selmezy kiváló alakításai biztosították a darab sikerét.

* Színháskolai vizsga a téli színházban. A városi színház színháskolájának növendékei vasárnap délután a téli színházban nyilvános vizsgálati előadást tartanak. Ez előadás keretében mutatkoznak be Heppesné és Forgács Sándor tanárok legtehetségesebb növendékei. A növendékek két egyfelvonásos darabban és több magánzámban fognak haladásukról bizonyosságot tenni.

* Az Ingusz Henriké által a Kulturpalotában kiállított vitrin művész babák még szombat és vasárnap tekinthetők meg.

* Szasa Gorodinszky orosz zongoraművész július 1-én kezdi meg két hónapi téli tanfolyamra előkészítő kurzusát. Beiratkozás Bloch cégnél.

* Alkalmi előadások legújabb beszerzési forrása a Szépművészeti Szalon (Ortutay-palota). Régiségek, szőnyegek, képek, szobrok, modern és antik műtárgyak vétele, eladása, cserélése és bizonyítvány kiállítás.

A magyar vagyonválság. Fizetni kell szülő után. — A házbérjövdelem háromszorosa. Minden vagyont válságolnak.

Hegedüs Loránt magyar pénzügyminiszter most tette közzé a magyar vagyonválság kulcsát. Igen sok aradi és erdélyi embernek van ingatlan Magyarországon s így ugyancsak érdekli az, miként válságolják meg Magyarországon levő vagyonukat. Az Aradi Közlöny-nek módjában van leközölni az egész törvénytervezetet, amely a következő:

A földbirtok progresszív vagyonválsága.

Az I. fejezet a mezőgazdasági ingatlanok vagyonválságáról szól. Magyarországnak minden olyan földterülete, amely a földadónak tárgya, vagyonválság alá esik. A törvény, taxative felsorolja a kivételeket. A vagyonválság a mezőgazdasági ingatlannál a kataszteri tiszta jövdelem együttes összegének minden koronája után, ha a jövdelem 10 koronánál több, 30 kilogram buzának az ára: a vagyonválság azután progresszive emelkedik a 150.000 koronánál több kataszteri jövdelemnél 45 kilogram buzáéig. A progresszivitás a következő: 10 k-nál több, de 50 k-nál nem több 30 kg. buza ára, 50 k-nál több, de 1000 k-nál nem több 33 kg. buza ára, 1000 k-nál több, de 10.000 k-nál nem több 36 kg. buza ára, 10.000 k-nál több, de 50.000 k-nál nem több 39 kg. buza ára, 50.000 k-nál több, de 150.000 k-nál nem több 42 kg. buza ára, 150.000 k-nál több, 45 kg. buza ára.

E fokozatok alkalmazásánál az egy-egy kataszteri birtokivben fölvetett jóságtest kataszteri tiszta jövdelmének összegéből a szőlő és erdő kataszteri tiszta jövdelmét le kell számítani. Buza alatt tözsdői szállításra alkalmas minőségű (szokvány) buzát kell érteni, melynek árát a mindenkori budapesti piaci árak megfelelően, minden hónap utolsó napján a következő hónapra szóló érvénnyel a pénzügyminiszter a földművelésügyi miniszterrel egyetértéssel állapítja meg. Városi és községi üres beltelkeknél a vagyonválság az 1921. március 1-én mutatkozott forgalmi értéknek 10 százaléka.

Készpénzzel vagy hadikölcsönrel.

A szőlőbirtok vagyonválsága alá esik minden szőlőtőkékkel beültetett terület. Teljeskoru (legalább hároméves) szőlőterület vagyonválsága: ha a szőlőterület holdankint 10 hektoliternél kevesebb mustot, vagy 14 métermázsa csemegeszőlőtermést adott, katasztrális holdankint 2500 korona. Ez az összeg emelkedik aszerint, hogy a szőlőterület milyen munkáltatás alá esik. (Európai ültetés, amerikai oltványok, immunis homoki ültetés. stb.) Olyan szőlőterület után, amely az utolsó három évben évenként és holdankint átlag

10 hektoliter must vagy 14 métermázsnál több csemegeszőlőtermést adott, katasztrális holdankint 3000 korona. ez az összeg emelkedik aszerint, hogy milyen volt a munkáltatása. A vagyonválság progresszive emelkedik és a husz hektoliteren felüli minden hektoliter musttermés után még 200 korona, a 28 métermázsnál felüli minden métermázsa csemegeszőlőtermés után pedig 150 korona vagyonválságtöbbletet kell fizetni.

Az erdőbirtok vagyonválsága a vagyonadó 1919. évi kivetéséhez fölvetett érték alapján 500.000 korona vagyonértékig ennek 5 százaléka, azután progresszive emelkedik, úgy hogy, a 15 millió korona vagyonértéken felül ennek 20 százaléka.

A háztulajdon vagyonválságának összege a házbér alá eső épület után az 1920. évben elért nyers házbérjövdelem háromszorosa; továbbá a házosztályadó alá eső épület után a kivett házosztályadónak 15-szöröse. Az ingatlanok vagyonválsága fizethető készpénzben, vagy az ingatlanra történő telekkönyvi biztosítással. A földtulajdonos, ha ingatlanának kataszteri tiszta jövdelme 1000 koronánál nem több, a buzának természetben való beszolgáltatása útján is fizetheti. A vagyonválság fele saját jegyzésből származó nosztrifikált hadikölcsönkötvényekkel is fizethető. A szőlő-, erdő-, és házbirtok vagyonválsága fizethető akár egészben, akár részben készpénzzel, záloglevelekkel, az ingatlanra történő telekkönyvi biztosítással és a vagyonválság fele összege erejéig saját jegyzésből származó nosztrifikált hadikölcsönkötvényekkel és pénztárjegyekkel.

A földbirtok gazdasági felszerelésének vagyonválsága az eleven leltári vagyontárgyaknál egyelő után 1000 korona, vagy 2 métermázsa buza, egy szarvasmarha után 1000 korona, vagy 2 métermázsa buza, egy növendékmarha után 500 korona, egy felnőtt öszvér után 500 korona, felnőtt sertés után 250 korona, vagy az ily összegeknek megfelelő buza; a holt leltári vagyontárgyaknál minden darab után az igazolt beszerzési árak 10 százaléka.

Áruraktár, butor, szőnyeg, miltárgy.

A kereskedelmi áruraktár vagyonválságának alapja a kereskedők áruraktárának 1921. április 1-én mutatkozó átlaga és értéke. Ha az áruraktár és a berendezés tüzkár ellen biztosítva volt, a biztosított összeg veendő alapul; ha nem volt biztosítva, a legutolsó évi rendes mérlegkészítés alkalmával fölvetett leltárban szereplő áruknak összértéke. A vagyonválság összege az áruraktár megállapított összértéke kétharmadának 10 szá-

zaléka. Az ipari üzemek válságáról szóló fejezet szerint válság alá esik Magyarország területén folytatott minden ipari vállalat, még pedig vagyonának 1921. április 1-én mutatkozott állaga alapján. A vagyonválság összege a válságköteles vagyon 10 százaléka.

Vagyonválságköteles ingó vagyontárgyak, butorok, szőnyegek, miltárgyak, műkincsek, iparművészeti és szépművészeti tárgyak, arany- és ezüstművek, ékszerek, személyszállításra szolgáló járművek, kocsik, lovak, versenylovak. Butorok után 30.000 korona összértéken felül 100.000 korona összértékig ennek 3 százaléka, ezután progresszive emelkedéssel 2 millió összértéken felül ennek 15 százaléka fizetendő. Szőnyegek és miltárgyak után 50.000 korona összértékig 5 százaléka, azután progresszive emelkedéssel egymillió korona összértéken felül 15 százaléka fizetendő. Az érték alatt mindenkor a beszerzési árat kell érteni.

Hegedüs Loránt nyilatkozata.

BUDAPEST. Hegedüs Loránt magyar pénzügyminiszter tudósítónk előtt kijelentette, hogy az ingó és ingatlan vagyon válsága szerves része egész pénzügyi reformjának, amelyet csak együttvéve lehet keresztülvinni, tehát az ingatlan vagyonválság feltétlenül megoldandó pénzügyi szempontból, de a földreform érdekében is. Ennek teljes tudatában vagyok — mondotta Hegedüs — és nem is tágitok tőle. Elmegyek a vidékre és meg fogom kérdezni a népet, akar-e földet, mert ha akar, ezt az én ingatlanválságom teremti elő. Ha ez a javaslatom és a háborus vagyonok válsága elintézési nyer, be is fejeztem adórendszerem felépítését. Végül kijelentette, hogy a költségvetés Magyarország legnagyobb erőpróbáját jelenti. Magyarország lábra fog állni és meg fog felelni történelmi hivatásának. A miniszter sem belföldi, sem külföldi kölcsönt nem vesz igénybe.

Moszkvából kitiltották a diákokat.

(Matrózok egy népbiztos ellen.)

KÖPENHÁGA. A szovjetkormány meghagyta a moszkvai diákságnak, hogy azonnal hagyja el a várost, ahová csak szeptember 15 után térhet vissza. A kormány ezt az intézkedést azzal magyarázza, hogy kevés az élelem, de az igazi ok, hogy a diákság a legnagyobb veszedelme a szovjetkormánynak.

HELSINGFORS. Tercsinszky orosz népbiztos ismét nagyszámu kivégzést eszközölt. A terrorbizottság elnöke Krimben matrózokat toborzott és kijelentette, hogy ha két hónap alatt nem jön rendbe a kereskedelmi flotta, minden matrózt és munkavezetőt felkötött. Az összegyűlt matrózok éktelen szidalmak között megtámadták Tercsinszkyt és kíséretét, mire közéjük löttek. A matrózok a kísérőkből hármat agyonverték.

Késik a nagytrafik megnyitása (A hatóság figyelmébe.)

A pénzügyminiszterium belátva annak szükségességét, hogy Arad dohánynagyárudát kapjon, Alexandrescu tiszt feleségének engedélyt adott, hogy nagytrafikot nyisson Aradon. Az engedély egyzersmind kötelezte a tulajdonost, hogy június elején állítsa fel az árudát. A kívánt határidő elmult, de még semmi sem történt ebben az ügyben. Érdeklődtünk a pénzügyigazgatóságon, ahol szintén mit sem tudnak arról, hogy Alexandrescuné miért nem használja ki a számára meglehetősen sokat érő engedélyt. Felhívjuk az illetékes hatóság figyelmét erre a körülmenyre. Ha Alexandrescuné nem kívánja megnyitni az árudát, vagy nem rendelkezik elég tőkével, úgy felesleges minden késedelem. A hatóság a közönség érdekében adja másnak a jogot, aki gondoskodni fog arról, hogy Arad hamarosan élvezhesse is a dohánynagyáruda előnyeit.

Hősök panteonja a Gellért-hegyen.

(Lerombolják a citadellát.)

BUDAPEST. A Hadviseltek Országos Gazdasági Szövetsége azzal a nagy szabású tervvel foglalkozik, hogy megörökíti a háború névtelen hőseinek emlékét és pedig egy Budapesten föllátható hatalmas és minden eddigi mérettel felülmúló panteon-szerű emlékmű felállításával. A monumentális szoborcsoportozat helyül az akció vezetői a Gellért-hegy tetején levő Citadellát szemelték ki. Ugy tervezik, hogy lerombolják a Citadellát és a régi erőd anyagát használják fel az emlékmű építésére. A terv az idén nem valósítható meg, azonban 1922. őszére okvetlenül felállítják. A gigászi monumentum, melyet Budapest legszebb pontjára terveznek, az elesett magyar katonák emlékét őrizné. A szoborcsoportozat középső része a világháborút örökítené meg a különböző harcerekkel, amelyeken a magyar névtelenek elvéreztek. A terv megvalósítására országos érdekeltség kapcsolódott a hadviseltek akciójához és őszre minden valóságosság szerint már meg is kezdik az alapvető munkálatokat. Az anyagot a különböző gyárak, kereskedelmi és ipari vállalatok adják a bizottság rendelkezésére és így lehetővé válik, hogy a munkálatokat a mai drágaságban is megkezdjék. A Műemlékek Országos Bizottsága a következő felvilágosítást adta:

Hozzánk általában csak az 1850. előtti emlékművek tartoztak, melyek a múlt század végéig készültek. E tervről mi sem tudunk többet. Félt, hogy a Gellért-hegy tetején elveszne a legértékesebb művész alkotás is a nagy kontraszt miatt. De ma még az anyagának is óriási akadályt gördítenek hasonló nagyszabású tervek megvalósítása elé. Egy egyszerű restaurálás százazretket kíván. Nagyon sok pénz és anyag kellene, hogy a Pantheon valóban művészeti értékű és monumentális is legyen. A budavári koronázó templom tetejének a kiváltása ma kétszáz ezer koronába kerül, pedig alig kell új anyag. Mindenestre komoly és nagyszabású terv, a melynek megvalósítása nagyban emelné Budapest szépségét és egyben örök emléket állítana a háború névtelenjeinek...

A bolsevista pokolból Aradra.

(Egy volt aradi tiszt öt évi szenvedése orosz hadifogságban.)

Sámson Andor volt 33. gyalogezredbeli hadnagy tegnap érkezett meg Aradra 5 évi súlyos hadifogság után. A hadifogság alatt tapasztaltokról az alábbi érdekes részleteket mondotta el munkatársunknak:

— Hadifogságom legutóbbi idejét a jénisei kormányzó-ságban levő acsinszki fogolytáborban töltöttem, amely 1920. januárjáig a Kolcsag admirális által megszállt területekhez tartozott. A Kolcsag-uralom kezdetén még meglehetősen jól bántak a hadifoglyokkal. Amidőn azonban ez a éra vége felé közeledett és a nagy területekből Szibériában egymásután vesztették el a legnagyobb kormányzóságokat és a vasutvonalak és a hadifoglytábor őrizetét és cseh-szlovák legionáristák vették át, helyzetünk lényegesen rosszabbodott. A légiók fiatal és éretlen elemei sok magyar tisztet minden ok nélkül, néha csak pusztán ellenszenvből is halálra ítélték és nyomban kivégeztek. Így Krasnojarszkban 14 magyar tisztet ítélték halálra, a kiknek egyedüli bűnük az volt, hogy tisztársaik előtt sorozatos társadalomtudományi előadásokat tartottak. A legénység ütlegetése napirenden volt, sőt a hadifoglyok szabad mozgási területét is megszüntették és ezzel a városba való kijárást sem engedték többé meg. Ezután abban a biztos hitben voltunk, hogy bennünket, a távoli országok évekig ide-oda dobott hadifoglyait haza fognak engedni, amint az orosz szovjet csapatai megszállják a jénisei kormányzóságot. — Nem ez történt. 1920 januárjában érkeztek meg az előrenyomuló vörös csapatok a fogolytáborhoz és mindjárt szomorúan láttuk, hogy a vörösök nemcsak a helyzetünkön nem fognak könnyíteni, de még súlyosabbá fogják azt tenni.

(Szabadság — de csak ígret.)

Amikor a szovjet-kormány csapatai végleg megszállták azt a területet, a politikai megbízottak közölték ugyan velünk, hogy az ország szabad polgárai vagyunk és mint ilyenek teljes mozgás szabadsággal rendelkezünk, de azt is kijelentették egyben, hogy a hadifoglyok közül csak az kap élelmet, aki dolgozik. Ezek után kényszerítve voltunk arra, hogy a Kolcsag-féle visszavonuláskor erősen megrongált fogolytáborunkat, sőt a város szomszédos épületeit is renováljuk. A legnagyobb hidegben és hófúvásban gerendát, vasat, sőt trágyát a tiszteknek kellett hordani. Ezzel szemben azonban a nagy hangon beígért élelmezés megjavításának dacára gyatra bánásmódban volt részünk. A bolsevik megsemmisítették a részünkre addig folyósított 100 rubel havi fogoly-pénzt, amelyből a lehetőséghez képest szükségleteinket fedezni tudtuk. A napi menzsinakat fél font kenyérré és meleg, de ehetetlenül gyöngén elkészített ételneműekre redukálták úgy, hogy kénytelenek voltunk kivétel nélkül a már régebben abbahagyott háziipari munkákat folytatni. Némelvek, a vállalkozóbbak fel akarták használni azt a hónapot, amely alatt a bol-

sevikiek szabadabbnak tekintettek bennünket és nekivágtak az orosz jégsvivatagoknak, hogy visszatérhessenek hazájukba. A legtöbbjük azonban nem jutott messzre. A lehetetlen vonatközlekedés, a harminc-negyven fok hideg és a hatalmas hófúvás folytán sokan csakhamar vissza is tértek a fogolytáborba. Előfordult az is, hogy a hadifoglyok feljutottak egy vonatra, amelynek a mozdonyát maguk vezették és így akartak egy népesebb és egy, közelebbi tájra érni. Utközben azonban helyenként olyan nagy volt a hó, hogy a vasúti vágányoktól is órákig kellett elseperni azt, hogy a vonat tovább mehessen. De már a legközelebbi városban elfogták az összes hadifoglyokat és ismét beszállították őket a legközelebbi fogolytáborba. A flektifusz, amely 1920 januárjában és februárjában ütötte fel először a fejét a hadifoglyok között, később rettenetes pusztítást vitt véghez közöttük. Még a Moszkvába jutott hadifoglyoknak sem volt valami szerencsés helyzetük. A szovjetkormány ezeket munkára kényserítette, az intelligensebbeket a tanács ülésen, mint hivatalnokokat alkalmazta, haza azonban senkit sem bocsátott. A Szibériában rekedt magyar nemzetiségű tiszteteket (még a csatolt területekről is) tuszoknak tartották vissza a Budapesten per alatt lévő kommunista magyar népbiztosok ellenében.

(Aradiak Moszkvában.)

— Sajnos én is ezek közé tartoztam. Az aradiak közül ilyen sorsra jutottak még Szalki Oszkár zászlós, volt Neuman-gyári hivatalnok, Landau Jenő okleveles mérnök hadapród, Szijártó Kálmán volt aktív hadnagy, akik Moszkvában vannak jelenleg is és Adler Alfréd zászlós, volt Neuman-gyári hivatalnok, a kit Krasnojarszkban őriznek. A megkezdett tárgyalások az orosz szovjet és a magyar kormány között értesülésem szerint éppen a napokban vezettek eredményre: amint szabadon engedik a vád alá helyezett magyar népbiztosokat, a szovjet azonnal utnak indítja a tuszul visszatartott magyar tiszteteket is. Hazatérésemet a szovjet-kormány és a hadviselt államok kormányai között létrejött egyezménynek köszönhetem. A hadifoglyok kicserélését most már hónapok óta a nemzetközi Vörös Kereszt energikus kézzel ellenőrzi és sietteti Moszkvából 1920. évi december óta hente két hadifogly-transzportvonal indul utnak. A romániai hadifoglyokat Szatmárnémetin 14 napra karantén alá helyezik. Hadifogságunk legsiralmasabb napjai alatt hadifogly társaink igyekeztek bennünket érdekes módon felvidítani: fáradságot nem kimélve, apró szótársulatokba tömörülve folytonos előadásokat rendeztek. A mi acsinszki fogolytársulatunk a nagyszerű begyakorlások folytán olyan előadásokat produkált, hogy később még a szomszéd városokból is eljött a lakosság ezekre az előadásokra. Érdekes az orosz lakosság nagy érdeklődése a magyar ope-

rettek iránt. A Leányvásárt például 75-ször kellett eljátszanunk a saját magunk által készített hadifogly-színházban — mindannyiszor hatalmas nézőközönség előtt. A fogolytáborban egyébként három magyar szótársulat is működött.

Amidőn a fogságban megviselt Sámson Andor befejezte mondanivalóját, megkérdeztük, hogy mi volt oka annak, hogy hónapokkal ezelőtt elterjedt róla az a hír a városban, hogy a fogságban meghalt. Sámson kijelentette, hogy amidőn az orosz szovjet elkeseredett harcait vívta az egyre erősödő ellenforradalmárok hadseregeivel, a hadifoglyok leveleit a vörösök, de az ellenforradalmárok is egyáltalában nem engedték továbbítani és így állott elő az a helyzet, hogy itthon az oroszországi hadifoglyokról sok esetben hosszú hónapokig a legcsekélyebb hírt sem hallották. Róla egyébként akkor sem jött valami értesítés, hogy a fogságban baja történt volna és csak az aggó anyai szív gondolta azt, hogy a fogságban meghalt.

Középeurópa konszolidációja.

(A trianoni békeszerződés életbe léptetése.)

BASEL. A *Baseler Nachrichten* Magyarország helyzetével foglalkozik és a következőket írja: Középeurópa konszolidációja csak Magyarország szociális és nemzetközi helyzetének fellendítésével érhető el. Ezután ismerteti gróf Bethlen István magyar miniszterelnök szociális politikai programját és azt mondja, hogy gróf Bethlen jóakarataiban kételkedni nem lehet. Megállapítja, hogy Hegedüs Loránt minisztersége óta a magyar pénzügyi helyzet szilárdabb lett, hogy a magyar korona áriolyama emelkedőben van és hogy a szomszédos államokkal a forgalom növekszik.

PÁRIS. A nagykövetek tanácsának konferenciája a trianoni békeszerződés küszöbön álló életbe léptetésére való tekintettel már most megteszi a szükséges intézkedéseket a magyarországi határmegállapító bizottság megalakítására. A nagykövetek tanácsa már felszólította Romániát, hogy küldje ki képviselőit ebbe a bizottságba. A határmegállapító bizottság első ülése Párisban lesz lehetőleg azonnal a trianoni békeszerződés életbe léptetése után. Ghika herceg, párisi román meghatalmazott miniszter Popescu mérnök útján Bucurestibe küldte a nagykövetek tanácsának a határmegállapító bizottságra vonatkozó instrukciót.

PÁRIS. A nagykövetek konferenciája foglalkozott a trianoni békeszerződés életbe léptetésével. Reynold, a trianoni békeszerződés előadója, a szenátusban azt fogja indítványozni, hogy a szerződés felett még a nyári szünet előtt szavazzanak.

HAGA. A Newyork Herald tokiói távirata szerint a japán képviselőház ratifikálta a trianoni békét.

HIREK.

Lukachich vallomása.

Bartha Albert vallomása a Tisza-perben

BUDAPEST. A Tisza-per mai tárgyalásán Lukachich altábornagyot hallgatták ki, aki elmondta, hogyan távozott észrevétlenül az Astoria-szállóból. A katonatanács tagjait a forradalom kitörését megelőzőleg le akarta tartóztatni. Tíz-tizenöt fiatalembert elraktak, de ezek csak játszották a katonatanácsot. A Tisza-gyilkosságról közvetlen tudomása nincs. A forradalom kitörésekor nem érezte magát biztonságban ezért a nemzeti tanács védelme alá akarta magát helyezni. Az Astoriában, ahová vitték, több tisztet talált. Az ajtó előtt legyőztes őrség állt. Körülötte János Andor, Sándor Béla, Molnár Kálmán és Friedrich István voltak. János Andor közölte vele, hogy őt bízták meg a Miltárkommando vezetésével. Távozásban Friedrich arra kérte, ne hagyja el az Astoriát, mert a nép dühbe esene irántul. Arra kérte, hogy a Balkonról beszéljen a néphez, de ő (Lukachich) ezt megtagadta. Kinn hallotta, hogy a nevét üvöltik és halálát kívánják. Este közölték vele, hogy a magyar-utcai kapu kell távoznia. A következő tanu Bartha Albert volt hadügyminiszter volt. 1918. novemberében érkezett Timisoaráról (Temesvárról) Budapestre. Estére már felkérte Károlyi, hogy vállalja a hadügyi tisztséget.

— A Duna-bizottság székhelye.

Budapest. A cseh sajtóiroda jelentése szerint a Duna-bizottság székhelye Pozsony lesz. A Magyar Távirati Iroda illetékes helyről szerzett információ alapján közli, hogy az a hír, mintha a Duna-bizottság székhelyére nézve végleges döntés történt volna, még korai.

— Az angol-japán egyezmény.

London. Az angol-japán egyezményt olyan értelemben fogják megváltoztatni, hogy Anglia csak abban az esetben nyúl fegyverhez, ha Japán konfliktusba keveredne az Amerikai Egyesült Államokkal.

— A pécsi munkások a kommunisták ellen. Pécs. Az itteni szervezett munkások a kommunista-párt vezetésének megválasztásánál leszavazták a kommunistákat. A pártvezetésből a kommunisták kibuktak és a konzervatív felfogás s ezzel együtt a szakszervezetek listája győzött.

— Benour Gyula szobra. Nyiregyháza. A város lakossága elhatározta, hogy szobrot emel Benour Gyulának, a hírneves magyar festőművésznek.

— Felülvizsgálják a vendéglői árakat. Az aradi vendéglősök és kávéosok iparészműve tudvalevőleg elégedetlen a most érvényben lévő maximális vendéglői árakkal. A vendéglősök felebezték a belügyminiszterhez, aki már döntött ebben az ügyben, de a döntés még nem érkezett meg Aradra. Az aradi vendéglősök magánértesülése szerint a miniszterium kedvezően intézte el a felebeztést, amennyiben utasítani fogja az aradi illetékes fórumot, hogy a vendéglői és kávéházi árakat vegye ismételtén felülvizsgálja a piaci napiárak szemmel tartásával. Az aradi vendéglősök most reménykedve várják az új ármegállapítást, amely remélhetőleg nem fogja kívánni tőlük, hogy egész vagyonaikat ráfizessék üzemükre.

— A bucaresti vendéglősök harca a maximális ellen. Bucaresti. A polgármesteri hivatal néhány nappal ezelőtt megállapította a vendéglői és kávéházi árakat, mert a vendéglősök és kávéosok egyáltalán nem akartak alkalmazkodni az élelmiszerek olcsóbbodásához. Miután a vendéglősök és kávéosok eddig hasztalan tiltakoztak az ármegállapítás ellen, legutóbb elhatározták, hogy mindaddig, míg az árakat fel nem emelik, az éttermekben csupán huslevest, főzeléket és gyümölcsöt, a kávéházakban csupán tejeskávét, fekete kávé és teát fognak felszolgálni.

— Országos atlétikai verseny lesz a vasárnap egyetlen sporteseménye. A nagyszabású versenyen rekord számmal vesznek idegen atléták részt. A verseny az AAC Török Gábor-utcai sporttelepen d. e. 10 órakor (előfutások) és délután fél 4 órakor kezdődnek.

— A népszavazás ellen. Bécs. A gráci tartománygyűlés elvetette a népszavazás elrendelésére vonatkozó indítványt és elhatározta, hogy véget vet a Németországhoz való csatlakozási mozgalomnak. A csatlakozás ellen a keresztényszocialisták szavaztak, mellette pedig a nagynémetek és a német parasztpártiak. A szociáldemokraták tartózkodtak a szavazástól. A stájer tartománygyűlés határozata megelőzte a bécsi keresztényszocialista-párt vezetésével kötendő megállapodást, mert Schober csak ilyen feltétel mellett volt hajlandó vállalkozni a kancellárságra.

— Megszökött egy kommunista a börtönből. Budapest. Mautner István gépészmérnök, akit életfogytiglani fegyházra ítélték, mert kiderült, hogy Korvin-Klein Ottót megakartta szöktetni és az Operát a budai várpalotát fel akarta robbantani, megszökött a fogházból. Egy elektromos szerkezetben dolgozott a fogházban és ezért nagyobb mozgási szabadsága volt. Közben műszaki kereskedőknél fegyvereket vásárolt és sikerült megszöknie.

— Külföldi átutalásokat legjutányosabban eszközöl Lloyd Bank Arad Minorita-templommal szemben.

— Gorkij nejét elfogták. Koppenhága. A szovjethatóság az eszt határon elfogta Maxim Gorkij feleségét, mert ékszereket akart átcsempészni a határon, hogy az éhező orosz tudósoknak, művészeknek és íróknak eleséget vásároljon.

— Házasságok Magyarországon. Budapest. Magyarországon az elmúlt évi statisztika adatai szerint minden századik ember kötött házasságot és minden ötödik újszülött meghalt.

— Szerencsétlenség a gyermekmenhelyen. Tegnap hírt adtunk arról, hogy az aradi gyermekmenhely fürdőszobájában Jánoska János három éves fia mérőfogót vett a szájába és meghalt. Ma délelőtt boncolta fel dr. Bradeán Athanáz vármegyei főorvos a kis holttestet. A vizsgálatot dr. Sommer Nándor vizsgálóbíró a legerélyesebben vezeti. Eddig kihallgatták Zircnermann Jullia ápolónőt, akitől azonban csakhamar beigazolódtott, hogy felelősség nem terhelheti a nagyfokú gondatlanságban.

— Vasutassors. Gábor József vasutast, akinek az aradi állomáson néhány nappal ezelőtt a mozdony leszállította a lábait, ma a közpórházban meghalt. Az ügyészség elrendelte a boncolását.

— Kun Béla sógora Budapesten. Budapest. Kun Béla volt magyar népbiztos sógora, Erdős Miklós Budapesten tartózkodik. A magyar kommun idején a tanácskormány őt bízták meg egész Erdély fakereskedelmének lebonyolításával. A proletárdiktatura bukása után Clujra (Kolozsvárra) menekült, ahonnan most állítólag súlyos családi ügyek miatt a feleségével együtt távoznia kellett.

Egy újabb távirat jelenti, hogy a budapesti rendőrség őrizetbe vette Erdőt, hogy megtudják, miért jött Budapestre és nincs-e összeköttetésben az állítólag Bécsben tartózkodó Kun Bélával.

— Ausztriában lefegyverzik a munkásokat, Bécs. A kerületi munkástanács egyik ülésén elhatározták, hogy minden fegyvert, amely szociáldemokrata munkáslakulatok kezén van, nyomban el kell venni.

— Új cigaretták. A bucaresti dohánymonopol-igazgatóság a belöldi cigarettagyártás hiányait időről-időre finomabb külföldi gyártmányok beszerzése útján igyekszik pótolni. A Belgiumból vásárolt Cavalla cigaretták után, amelyeket a közönség nem nagyon kedvelt, most hollandiai gyártmányok jönnek majd általános forgalomba. A monopol-igazgatóság a legelső hollandiai cigarettagyártó, a Hinfkar Hamers et Comp.-tól vásárolt nagyobb tétel cigarettát, amelyek épúgy, mint a „Cavalla”, minden trafikban kaphatók lesznek.

— A Grallert-ügy szereplői az ügyészségen. A Grallert-féle betörés ügyében a rendőrség a mai nappal befejezte a kihallgatásokat s ugyancsak ma lezárta az összes jegyzőkönyveket is. A Grallert-ügy 11 szereplőjét holnap délelőtt átkísérik az ügyészségre.

— Visszaadják a svájci kocsikat. Svájc a napokban táviratilag értesítette a CFR. bucaresti vezérigazgatóságát, hogy a Románia területén lévő svájci vagonokat a vezérigazgatóság minél előbb szállítsa vissza Svájcba. A bucaresti központ ilyen irányú táviratot küldött az aradi vasutigazgatósághoz, amely már megkezdte az aradi üzletvezetés területén lévő svájci kocsik összegyűjtését. A vasutigazgatóság elhatározta, hogy a Romániában lévő svájci kocsik visszajuttatását egybe fogja kapcsolni a külföldi export-szállításra és a még repatriálásra várók továbbítására és ezért ilyen irányban értesítették is a bucaresti központot. A svájci kocsikkal Ausztriába irányuló teherszállítványokat és a magyarországi repatriáltakat fogják továbbítani.

— Hegedüs Lóránt Amerikában. Budapesti jelentés alapján megirtuk, hogy a legnagyobb amerikai egyetem meghívta Hegedüs Lóránt magyar pénzügyminisztert, hogy pénzügyi reformjairól tartson előadásokat. Hegedüs Lóránt, aki december 21-én utazik Amerikába, kijelentette budapesti tudóstónk előtt, hogy büszke a meghívásra. Sorozatos előadásokat fog tartani az amerikalaknak pénzügyi helyzetéről. Ugy tervezi, hogy két egyetemen hat-hat óras előadásokat fog tartani.

— Ausztria adósságait elengedik. Bécs. A nagykövetség konferenciája ezen a héten foglalkozni fog az Ausztriának nyújtandó hitel kérdésével. Az osztrák kormány tudomásul veszi a szövetséges kormányok válaszát, amely szerint valamennyien hajlandók a saint-germaini békeszerződésből eredő pénzügyi jogaikról ideiglenesen lemondani.

— Hogy ismerhetők fel a hamisított 500 leles bankjegyek? Bucaresti. Az Aradi Közlöny megírta, hogy néhány nap előtt nagy pénzhamisító bandát lepleztek le Bucarestiben. Miután nincs kizárva, hogy a hamisított 500 leles bankjegyekből több már forgalomba jutott, a Banca Nationala most közhírré teszi, hogy miként ismerhetők fel a hamis bankjegyek. A bankjegy levő sorszámkok karaktere, továbbá a guvernator, direktor szavak mérete felütően eltér a valódi bankjegyektől. A hamis bankjegyek színe világos, míg a valódi lila tonusu. A bankjegyek jobb és balsarkában az alfabetikus betűk teljesen hiányoznak. Egyébként a hamis bankjegyek olyan anyagul lettek készítve, hogy tele vannak olajpecsétekkel és festékfoltokkal és már ezért is könnyen felismerhetők.

LEGUJABB.

Oroszország hadat üzent Japánnak

BERLIN. Revali híradás szerint a szovjet-kormány közölte a szövetséges hatalmakkal, hogy Oroszország hadat üzent Japánnak, mert Japán az ellenforradalmárokkal együtt Keleetszibéria egyes részét megszállva tartja. A hírt hivatalosan még nem erősítették meg.

REVAL. A szovjet-kormány Moszkvában székelő központi bizottság éjszakai ülésén elhatározta, hogy Európa ellen tervezett hadműveletét elejté és ehelyett a vladivosztoki ellenforradalmi kormány csapatát és Japán ellen küld hadsereget. Nincs azonban kizárva, hogy Leninek a megtevesztő hírrel akarják leplezni a Lengyelország elleni katonai felvonulást.

A magyar kultúra olaszországi diadala.

(Az olasz szépművészeti államtitkár nyilatkozata.)

RÓMA. Arduino Colosanti, olasz régészeti és művészeti államtitkár a Korvin-Mátyás-magyar-olasz egyeztetel meghívására Budapestre utazott, hogy Danteról előadást tartson. Az államtitkár elutazása előtt egy magyar újságírónak a következőket mondotta:

— Nemcsak az olasz vezető szellemi körök, hanem a közönség széles rétegei is rokonérzettel fogadják a magyarokkal megújult barátságot, amely nagy történelmi tradíciókon és a két nép sok rokonvonalán nyugszik. A magyar kultúrának Olaszországban őszinte baráti közvéleménye van, nemcsak a réginek, hanem az újak is. Az erőteljes és színes új magyar művészet megjelenése az utolsó évtizedek olasz kiállításain egy-egy új diadalt jelentett. Talán sehol Európában nem értik annyira a magyar művészetet, mint Olaszországban. Nagyon szeretjük a népies iparművészetet. A magyar népben igazi művészi öserő lakik, amelyet a monumentális művészetbe is átültetni. Nagyra tartom a magyar iparművészeti oktatást is, amely mintaszerű egész Európában

Arad a Maros.*(A víz elsodorta a strandot.)*

Akik tegnap estefelé a Maros partján sétáltak, ritka jelenségnek voltak szemtanúi. A Maros szemmel láthatólag megnövekedett. Az áradat a tegnap még teljes egészében levő Neptun strandot óriási robajjal leszakította és a strand alkatrészeit magával sodorta, úgy, hogy a strand nemsokára teljesen elünt. A sebes ár nemsokára a strand hidját is elszakította és a partnak vetette. A magas vízállás teljesen elborította a katonai-strand hidját is, annak egyes részeit is elszakította úgy, hogy a hídból csak a víz maradt meg. A Maros az elmúlt éj folyamán egy métert nőtt. A szokatlan gyors és nagy áradásnak az az oka, hogy a Hegyalján az utóbbi napokban hatalmas záporosók voltak, a rengeteg víztömegek a hegyekről sebesen rohantak a Marosba, amelynek medrét csakhamar megtöltötték. Ha további esőzések nem lesznek, egy-két napon belül a Maros ismét apadni fog.

A repülés szenzációja.*(Feltalálták a merőleges felemelkedést.)*

BÉCS. A kommunizmusnak Magyarországon való bukása után, mert otthon elhelyezkedni nem tudott, Angliába vándorolt ki a magyar katonai repülőszetek egyik legképzettebbje, Petróczy István főhadnagy. Ott egy repülőgép-gyárnál kapott alkalmazást és alkalmat és módot arra, hogy a repülés tökéletesítése, a helyből való fölemelkedés problémájának megoldása érdekében kísérletezhessen. Fáradozásai szenzációs sikerű eredményhez vezettek. Saját konstrukciója csavar-repülőjével sikerült megoldani az aviatikát: élénken foglalkoztató kérdést: a földről való merőleges felemelkedés problémáját. Ezzel a repülőgépek mozgásának lehetősége, amely eddig általában hátráltatta használhatóságukat a közéletben — csak arra keli gondolni, mily horribilis összegekbe került 1 repülőtér és annak fenntartása és mily körülményességgel járt egyáltalán megfelelő helyet találni, — meg van oldva. Petróczynak kísérletei úgy Angliában, mint Németországban nagy feltűnést kellettek és általános elismerést arattak.

A csavar-repülőgép konstrukciójára nézve a következőket sikerült megtudni. Lényegében egy cilindres zárt kabin, alatta a kiválóan erős hajtás, mely három 120 lóerős motorból áll. A két elentétes légszűrő egyenként hat méter átmérettel, percnkénti 60 forgással. A gépnek semminő vízfelülete nincsen, hanem csupán a csavarok által lesz merőlegesen a levegőbe emelve. Hogy ez a találmány még teljesen kezdetleges, legjobban az bizonyítja, hogy minden eszköz hiányzik még a sikerüléshez, valamint azon szükségesség, hogy a gépet kötelekkel kell tartani, mivel a motor fékezésénél a csavaráttek csökkentése által nem elég biztos

a leszállás és a zuhanás veszélyének van kitéve. A leszállás tehát a tartó drótkötelek által történik. Ezenkívül még nagyobb mennyiségű tologózt tartalmaz a gép, erős csavarrugókkal, amelyek egy esetleges hirtelen esésnél, mint védők szolgálnak. A gép már néhány felszállást kísérletezett, melyek mindegyikénél meglehetősen magasságokat sikerült elérni. A biztonság, mellyel a gép fel-

száll, azon körülmény által is bizonyítva van, hogy először csak egy személyt vitt fel, míg utóbb már négy személy vitelére is alkalmasnak mutatkozott. Angliában egyelőre a sik továbbrepülés hiánya miatt a csavarrepülőt tűzvédelmi megfigyelési célokra szándékoznak felhasználni, de remélik, hogy különböző kombinációk által sikerülni fog a gép tökéletesítése.

A volt monarchia vezérkari főnöke nyomorog. Hötzendorfi Konrád a háborúról és gróf Tisza Istvánról.

INNSBRUCK. Egy budapesti újságíró meglátogatta Hötzendorfi Konrádot, a volt monarchia vezérkari főnökét, aki jelenleg az innsbrucki Tissler Hof harmadik emeletén egy cselédszobának használt kis szobájában lakik. Az egykor nagyhatalmu katona ma leírhatatlan nyomorban él. Az újságíró sokáig beszélgetett Hötzendorfi Konráddal, aki kijelentette, hogy nem hisz a régi monarchia fölébredésében, a dunai államok föderációját megvalósíthatatlan ábrándnak tartja. Tiszáról így nyilatkozott:

— Tisza a volt monarchia valamennyi államiérfia között a legzseniáltsabb. Ezt a férfit mindig csodáltam. Csak egy óriási hibája volt, hogy fanatikusan szerette magyar hazáját. Sokszor mondtam neki, használja fel zseniáltságát a monarchia érdekében, de az ő részére Magyarországon

kívül más nem létezett. Ha Tisza a monarchia ügyének szentelte volna hatalmas energiáját, sok minden másként történt volna.

Kifejtette azután, hogy ő 1907-ben csakugyan akarta a háborút, de akkor gáncsot vetettek a terve elé. Majd így folytatta:

— Tisza Istvánnak aggályai voltak a háborúval szemben. Nekem is. A sarajevói eset után tudtuk, hogy a háborút már nem nyerhetjük meg. A háborút mégis azért izentük meg, mert menteni akartunk, amit lehet. A háborút nem tudtuk már kikerülni.

Hötzendorfi Konrád csak arra vonatkozólag nem akart nyilatkozni, miért mentették fel annak idején állásától. Csak ennyit mondott:

— A császár elbocsájtott. Hogy miért, azt nem kérdeztem. Azóta civilruhában járok.

Mozl.

* A mozgóképszínházak műsora. Június 25-én az Apollóban: Szeszély. Társadalmi dráma. — Az Uránában: Grófné és cigányprimás. Társadalmi dráma.

* Szeszély. (Star-film az Apollóban.) Óriási siker mellett mutatta be az Apolló színház „Szeszély” című hatalmas filmjelműsítését, amelynek filmre való feldolgozását a Star-filmgyár óriási apparátussal készítette el. A négy felvonásos társadalmi dráma meseszövege a leggyönyörűbb felvételekben játszódik le és az ezerszínű meseszöveg keretében a legélesebb lélektani probléma megoldását nyújtja. Lord Gaston barátja társaságában vadászatot tart, a faluban, ahol a vadászatot tartják, a lord barátjának megtetszik egy parasztlány, aki lakodalmát tartja. Magával viszi a városba, ahol nagy művész válik belőle. Azonban e szép hölgy szeszélyét nem tudja elviselni, megtörtén tér vissza a falujába elhagyott feleségéhez, aki megbocsátja hűtlenségét. A főszerepet Igaltis Sandy játssza a ragyogó művészetével nyújt feledhetetlen alakítást. A Star-filmgyár csodaszép képe még szombaton és vasárnap marad műsoron.

* Grófné és cigányprimás. (Társadalmi dráma az Uránában.) A mágnásvilág érdekesítően izgalom szerelmi történetét foglalja magába ez a film, amely a felsőbb körök levegőjének miliójában játszódik le. Egy csodaszép nő áll a forró drámai cselekmények homlokterében, aki szerelmes lesz egy csinos cigányprimásba. A primás azonban nem bizonyul méltónak a grófné szereimére, mert visszaél vele. A meseszöveg elejétől végig rendkívül izgalom és lebilincselő a néző figyelmét. E csodás drámai filmet megelőzőleg „Mancika” címen kacagtató 3 felvonásos vígjátékot mutat be az Uránia, amely magyar légkörű motívumokkal átszőve játszódik le. A főszerepet Loth Ilka alakítja páratlan művészetel.

A kitünően összeállított műsort még szombaton és vasárnap mutatja be az Uránia.

Pasics Karlsbadban.*(Megkezdődött a marienbadi tanácskozás.)*

PRÁGA. A Prager Tagblatt jelenti: Milaticz délszláv miniszter Karlsbadban időzik. Nincs kizárva, hogy az ő és Pasics szerb miniszterelnök jelenléte Marienbad közelében összefügg a marienbadi tárgyalásokkal.

BUDAPEST. A Magyar Távirati Iroda jelenti: Benes cseh külügyminiszter ma délelőtt megbeszélést folytatott referenseivel. Ezután gróf Bánffy Miklós magyar külügyminiszterrel és gróf Teleki Pállal tárgyalt. A tárgyalások főcélja, hogy egyengessék az utját ama tárgyi kérdések elintézésének, amelyekkel a budai és prágai szaktanácsok foglalkoztak.

PRÁGA. A magyar és cseh kormányok képviselői Marienbadban a Mira Monte kastélyban tanácskoznak. A Neue Freie Presse szerint a tárgyalások az eredeti tervtől eltérően tovább fognak tartani. Benes cseh külügyminiszter szombaton szándékozik visszatérni Prágába. Alkalmassint újabb tanácskozásokra lesz szükség, amelyek Budapesten lesznek. Benesnek gróf Bánffy Miklóssal és gróf Teleki Pállal folytatott megbeszélése csak elvi jelentőségű döntésekre vonatkozott olyan kérdésekben, amelyek a prágai és budapesti bizottságoknál nehézségekbe ütköztek. A forgalom kérdésében nézeteltérés merült fel, főként az expresszvonatok kérdésében, amely vona-

tok Párist Budapesten és Aradon át összekötik Bucurestivel. Magyar részről kifogásolták azt, hogy ezek a vonatok Nürnberg, Prágán és Pozsonyon át közlekedjenek, mivel a pozsonyi máhvizszálat az utazási időt meghosszabbítja. Politikai téren a kölcsönös amnesztia és a menekült politikusok hazatérése tekintetében igyekeznek megállapodni. Ehhez tartozik az állami hivatalnokok visszahelyezésének kérdése is.

Véget ér a görög-török háború.
(Görögország enged az antant ultimátumának.)

Athén. A görög király Szmirnából a szövetségesek ajánlatának megbeszélése végeit hazaérkezett. Megérkezése után azonnal koronatanács volt, amelyen elhatározták, hogy Görögország eleget tesz az antant azon kívánságának, hogy Kisázsiaiból Szmirnából kivonuljon, haladéktalanul kössön békét Törökországgal, Szmirna és környékének pedig adja meg az autonómiát. A kijelölt területeket azonban azon feltétellel mellélt ürti ki, ha a kiürített vidékeket nemzetközi csendőrség szállja meg.

Athén. A mai koronatanácsban megszövegezték a szövetségeseknek küldendő válaszigjegyet. A válaszigjegyekben a görög kormány azzal a kéréssel fordult a szövetségesek elé, hogy a kiürítés folytán védtelenül maradt görög lakosságot vegye védelme alá.

Közgazdaság.**A valutapiac.**

Június 23. Bécsi zárlat: Valuták: Márka 960, leu 1070, francia frank 5460, svájci frank 11480, dollár 674, magyar korona 270, lengyel marka 425. — Kifizetések: Zágráb 467, Berlin 960, Prága 935, Budapest 261, Bucaresti 10675, Milano 3400, Sváje 11440, Varsó 4425, New-York 681, London 2567, Páris 5500, Prága 5462.

Zürichi zárlat: Berlin 835, Newyork 591, London 2220, Páris 4765, Milano 2920, Prága 810, Budapest 235, Zágráb 400, Bucaresti 930, Varsó 37, Bécs 110. osztrák lebelégyezett korona 86.

Június 24. Zürichi nyitás. Budapest 230, Berlin 825, Newyork 593, Milano 2825, Prága 805, Zágráb 405, Bucaresti 920, Varsó 37, Bécs 110, lebelégyezett osztrák korona 86.

Budapesti zárlat: Napoleon d'Or 835, angol font 920, dollár 2575, francia frank 2050, marka 365, osztrák korona 385, rubel 62, leu 395, sokol 365, dinár 675, lengyel marka 19.

— A cséplés. Az Aradi Közlöny munkatársa ma kérdést intézett dr. Beles Jenő alispánhoz a közeledő cséplési szezonra való tekintettel aktuálissá vált ügyben: a cséplőgépek ezévi futása ügyében. Dr. Beles alispán kijelentette, hogy a csépléskor a cséplőgépek hibésének az idén nem lesz semmi okadállya, a mennyiben a cséplőgépeket a régebbi évektől eltérőleg fával fogják futtatni és így a gazdákat és a földbirtokosokat nem teszik ki a mostani magas szénáraknak. A cséplőgépek fával való futtatása, mondotta az alispán, nem új keletű. Az aradmegyei gazdák már a tavalyi csépléskor is kénytelenek voltak a gépeket fával futtatni.

Az angol királyi pár Irországbán.

LONDON. Az angol királyi pár Belfastban a város lakosságának nagy lelkesedése közben szállt partra. A király és királyné öt ezred katonaság sorfala között ment az új városházára, ahol György király megnyitotta Északírország parlamentjét. Istenhez fohászkodom, mondotta a király, hogy szüntesse meg a gyűlöletet. Minden ír embernek kezét nyujtok a kiengesztelődésre. Mindent el akarok felejteni, mindent meg akarok bocsájtani és segítséget akarok nyújtani a béke munkájához.

Egy színész tragédiája.

(Az állat-szeretet áldozata.)

Megdöbbenően tragikus esemény tartja izgalomban Ujvidék közönségét. Jovánovics Pera, az ottani szerb nemzeti színház művésze áldozatává vált a kutyák iránt érzett szeretetének. Több kutyája volt, ezek közül egyik, legkedveltebb kutyája pár nap előtt megdühödött. A színész nagyon sajnálta szeretett állatát és hogy emlékét megőrizze, elhatározta, hogy a kutya bőrét megnyúzza és ezt elteszi magának emlékül. A szekciót meg is kezdte és nehéz munka után sikerült az egész bőrt lenyuzni. Ugy látszik azonban, hogy közben a színész iníciálta magát a döglött állattal, mert másnap, mikor a színházban fellépett Schakespeare „Szentivánéji álom” című darabjában, panaszkodott egyik színésztársának, hogy a jobb karja teljesen merev és hideg, míg a bal lábán ég. Társa figyelmeztette, hogy jó lesz, ha orvoshoz megy, ő azonban könnyen vette az egész dolgot és tovább játszott, sőt azután haza is ment gondtalanul. Két napra rá fájdalmat már elviselhetetlenné váltak, mire orvosi tanácsot kért. Az orvos elképedéssel vette rajta észre a veszettség jeleit és rögtön az állami kórházba küldte. A délután folyamán még nyugodtan viselkedett, azonban este 7 óra felé már kitört rajta a veszettség. A színész órási kínjai még egy teljes óráig tartottak, azután kimúlt a legborzalmasabb fájdalmak között. A színész feleségén is mutatkoztak gyanús jelek, úgy, hogy a hatóságok jónak látták Zágrábba a Pasteur-intézetbe küldeni. Ugy vélik, hogy állapota nem oly veszélyes.

A szerkesztésért

KAROLY JÓZSEF
főnök

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díját szavak szerint számítjuk.

Minden szó hirdetési ára 75 bent.

Vastagabb betűkkel 1 bet 80 bent.

A vastagabb betűkkel kívánt szavakat aláhúzással kell jelezni.

Hirdetéseket délután 5 óráig vesszünk fel.

Az apróhirdetéseket előre kell fizetni.

A legkisebb hirdetés ára 10 szóig, 7 bet 80 bent.

A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

Alkalmazás.

MINDENES LEÁNY jó fizetéssel felvétetik Strada Consistoriului (Balthány-utca) 23. I. emelet, jobbra. 801

SCHOFFOR gyakornoknak ajánlkozik gyakorlott gépész. Cím: Klein hírlapirodában. 10492

HAROM TAGU családhoz keresetlik megbízható házvezetőt. Cím: Wallinger hirdetőjében (Földes-patika kapujával szemben.) 10987

HÁZVEZETŐNEK ajánlkozik egy nő. Cím: Wallinger hirdetőjében (Földes-patika kapujával szemben.) 10987

BEJÁRÓNEK ajánlkozik egy főzni tudó nő. Strada Ionescu (Gróf Károlyi-utca) 5. 10987

Lakás.

KERESEK városi kávéház közelében egy, vagy két szobás helyiséget irodának. Cím a kiadóban. 2548

Vétel és eladás.

KAVÉS ABROSZ szalvétával sürgősen eladó. Megtekinthető délután 3-5-ig Cím a kiadóban. 2547

EGY COMPLETT bognárszerszám jutányosan eladó. Kiss Ernőné, Kisszentmiklós 266. 2546

EGY jókarban levő fűszerüzletberendezés eladó. Értekezhetni Str. Velicu (Lipót-utca) 11a. sz. 2549

ANTIK és modern porcellán, butort, szőnyegeket, festményeket, ékszereket, ezüstöt vesz és elad Salon Artistique. Allandó kiállítás. Bulevardul Regina Maria (Andrássy-tér) 21. szám. 10621

PERONOSPORA-IDIUM ELLEN, rézkénpor, kénessavmentes örök kénpor Dobtáschi Dörner Arad. 2360

VASALÓ PASZENET, CSOMAGOLT, PASZENET száraz és pormentes, elsőrendű minőségben mérsékelt áron ajánl Kneffel-gyárüzlet. 2475

Ingatlan.

ELADÓ Közép-utca 12. számú ház elfoglalható lakással, továbbá Str. Rusu Sirianu (Aulich-utca) 7c) számú ház karítell. Bővebbet: Lenkey lakatosnál, Közép-utca 12. 10986

Különféle.

EZERJÓFÚ gyomorelixir, páratlan hatású szer gyomor és bél bántalmak, élvágytalanság, hányinger, fejfájottság, emésztési zavaroknál. Dr. Földes gyógyszerár Aradon. 10831

APRÓHIRDETÉSEKET az Aradi Közlöny részére felvesz Wallinger István hirdetésfelvételi irodája Str. S. Brancovici (Lázár Vilmos-utca), „Kele” hírlap-elárultó és hirdetés felvevő iroda Str. Alexandri (Salacz-utca) 1. Klein I. hirdetési és hírlap irodája Strada Romanului (Zrinyi-utca). Házvezetői ügynöksége, Strada Eminescu (Deák Ferencz-utca) 2. és Mandl, Bulevardul Regele Ferdinand I. (Boros Béni-tér) 15. szám alatti papírüzlet.

Saját gyártmányu

férfi-, női- és gyermekszandál minden számban, bármily mennyiségben jutányos árrért kapható: 10987

Távrolf Sebestyén Strada Bihorulul (Nagyvárad-ut) 10. Ugyanott kész női és kész gyermekcipők kaphatók.

Értesítés! Ugy a n. 6. közönség, mint ismerőseim és jóbarátaim szives tudomására adom, hogy a Kasza-utca 14. számú házban levő casinóban berendezett **vendéglőmet**

szombaton este dísznótáros vacsorával ünnepélyesen megnyitom. Főtörökvesem mindenkor az leend, hogy tisztán kezelt faljaimmal, izletes étkeimmel, nagybecsű vendégeim megelégedését kiérdemeljem. Minden szombaton este dísznótáros vacsora, minden pénteken este halastély. Valódi mokrai borok! Fontos kiszolgálás. 10987

Szives pártfogást kér:
SCHWARZ ANDOR, vendéglős.

Fürdő és vendéglő megnyitás!

Tisztelettel értesítjük a n. 6. közönséget, hogy **Pécskán** a „Chikágó” erdő mellett a **Strandfürdőt** a hó 26-án, vasárnap ünnepélyesen megnyitjuk. Allandóan tisztán kezelt italok, hideg ételek kaphatók. Cukrászda. — Tekepálya. — Cigányzene! Aradiak legszebb kirándulási helyei! — Vasárnap, július 3-án nagy sportünnepély. Szives pártfogást kérnek a tulajdonosok.

Építők figyelmébe!

Lugosi tetőcserép, Elsőrendű 253. számú „**HORNYOLT**”. Kiváló minőségű „**HODFARKU**”. — Kisgyűben és nagyban —

Stefán Henriknél
Bulv. Carol I. (Erzsébet-körút) 2. szám.

Primaria orasului cu drept de municipiu Arad.

4247—1921. pm.

HIRDETMÉNY.

A pénzügyigazgatóság 14365—1921. számú átiratából kifolyólag közhírré teszem, hogy a pénzügyminisztérium rendelkezése szerint a pénzbeváltással kapcsolatosan kiadott 40%-os bonnokok legkésőbb 2. évi július hó 1-éig váltatnak be s ezen idő után beváltásnak helye nincsen.

Arad, 1921. június hó 22.

Dr. Robu,
polgármester.

Varnni tudók

a legmodernebb szabást
2 hét alatt kitanulhatják. Jelentkezni lehet
d. u. 6—7 óra között. 2644

SALON ROBE

Bul. Reg. Ferdinand (József főherceg-ut) 21

Primaria orasului cu drept de municipiu Arad.

4299—1921. p. m.

HIRDETMÉNY

A katonai strandfürdő társaságnak Aradon a Maros folyón át vezetendő sodronyköteles kompiarat létesítésének engedélyezése iránt benyújtott kérvényét a műszaki leírás és tervek, valamint a beszerzett szakértői vélemény kapcsán az 1890. évi I. t.-c. megfelelő szakasza értelmében 1921. évi június hó 24-től július hó 10-ig bezárólag terjedő 15 napi közszemlére a városháza I. emeletén lévő tanácsterembe közszemlére kiteszem, egyúttal pedig az engedélyezési tárgyalás határidejét július hó 13-ik napjának délelőtti 10 órájára a városháza I. emeletén lévő tanácsterembe kitűzöm.

Felhívom az érdekelteket, hogy a fentemelt berendezés létesítése tekintetében nevelni észrevételeiket, vagy ellenvetéseiket a közszemlére való kitétel ideje alatt a hivatalos órákban írásban hozzám, vagy a tárgyalás napján előszóval annál inkább adják elő, mert ellenesében az engedélyezési határozat minden további meghallgatásuk nélkül fog meghozatni.

Arad, 1921. június 23.

Dr. Robu,
polgármester.

Reolama 574.

Gyenge férfiaknak

egy Leu postaköltségnek postabélyegeken beküldés ellenében „Heureka” nevű találmányomat ismertető könyvet küldök. Cím: „PATENT 603.” Cluj, Postafiókbérlet L. 2454

Gummitömlőt
Spiráltömlőt
Gummilemezt
Gummláru

2151
műszaki célokra

PIRELLI-féle
milánói gyártmányt szállít legolcsóbban azonnal raktárról:

Sz. G. E. Géposztálya
Sibiu (Nagyszeben) Só-u. 22.

A milánói **PIRELLI** gummigyárak egyedárusító helye.

WOLFNER oropos, haaszél, nyak- és lábba vasodó **TALPAK ÉRKEZTEK** Elsőrendű minőségű színes és fekete boxok, sevrék, antilopok, valódi angol kipsz-talpbélések és színes bőrök raktáron. Ölpérfelőrészeket gyorsan és pontosan 4646 készitünk. **STEINER TESTVEREK** bürkereskedése Arad, Calea Banatului (Aztalos Sándor-u.) 2.